

*До спеціалізованої вченої ради ДФ 2023-56
у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого
61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77*

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційну роботу Доденко Ірини Володимирівни
на тему «Правове регулювання інвестування авіаційних
(повітряних) перевезень»,
яка подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 – «Право»**

Актуальність теми дослідження. Дисертаційне дослідження визначає його важливістю для розвитку економіки та стабільності держави, зокрема у сфері повітряних перевезень. Забезпечення стійкості та прозорості інвестування в авіаційній галузі має вирішальне значення для залучення капіталовкладень. Визначення чітких нормативних рамок не лише сприяє баченню потенційних ризиків для інвесторів, але й забезпечує підвищення ефективності та передбачуваності інвестиційного процесу.

Дослідження інституту інвестування в авіаційні перевезення вказує на його потенціал та великий вплив на стабілізацію економічного становища України в період післявоєнного відновлення держави. Вказано, що авіаційні перевезення мають значний вплив на каталізацію галузей економіки, а отже повинні бути відображені в економічній політиці України, а відтак в її компонентах - інвестиційній та торговельній політиці. Це свідчить про необхідність комплексного підходу до формування стратегії розвитку авіаційного сектора на чому і сконцентровано дослідження авторки.

Важливим аспектом роботи є визначення шляху відновлення функціональної інфраструктури та транспортного парку авіаперевізника. Демонстрація процесу відновлення національної економіки через реактивацію інвестиційних потоків, зокрема у людському капіталі та технічних ресурсах, вказує на необхідність системного розвитку інвестицій, охоплюючи торговельні та економічно-політичні аспекти.

Нарешті, висвітлено необхідність проведення великих відновлювальних технологічно складних робіт, що вимагає впровадження спеціального режиму інвестиційної діяльності в галузі авіаційних перевезень. Це підкреслює важливість дослідження для розробки

конкретних стратегій інвестування та відновлення авіаційної інфраструктури для підтримки економічного росту країни.

Тематика дисертаційного дослідження І. Доденко відповідає напрямкам наукових досліджень кафедри господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого і виконана в межах цільової комплексної програми «Теоретичні та практичні проблеми сучасного міжнародного права та іноземного конституційного права» (державна реєстрація №0111U000954) та фундаментального наукового дослідження «Система національної безпеки України у ХХІ ст. (невійськовий аспект): трансформація підходів до правового регулювання» (державна реєстрація №0121U109548).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації. В роботі визначена мета дослідження - це теоретичне та науково-практичне обґрунтування господарсько-правового механізму інвестування в галузі авіаційних перевезень в Україні з урахуванням умови післявоєнного відновлення (с. 12). Для досягнення цієї мети авторка побудувала вдалу структуру дослідження, яка привела до формулювання наукової новизни (с. 15-19) та загальних висновків (с. 165-173).

Використання комплексного підходу до дослідження в рамках даної дисертації свідчить про успішне застосування методологічного інструментарію для досягнення поставлених цілей. Діалектичний метод та сучасні методологічні підходи, такі як системно-структурний, історично-правовий, формально-логічний та порівняльно-правовий, дозволили провести глибокий та комплексний аналіз об'єкта та предмета дослідження. Використання діалектичного методу дозволило розглядати вивчену проблематику у її розвитку та взаємозв'язках. Системно-структурний підхід допоміг розглядати об'єкт як цілісну систему з взаємопов'язаними елементами. Історично-правовий метод виявився ефективним для розуміння еволюції правових норм та практики у галузі повітряних перевезень. Формально-логічний та порівняльно-правовий аспекти дослідження дозволили аналізувати і порівнювати різні правові системи та механізми правового регулювання, виходячи за межі традиційних методів. В цілому, застосовані методи успішно сприяли досягненню поставленої дослідницької мети і розширенню наукового розуміння розглядуваної проблематики в галузі авіаційного права.

План дисертації продемонстрував логічну структуру, відповідність його змісту проблемі, що розглядається. Загальний науковий рівень дисертації характеризується достатньою теоретичною та науково-методологічною якістю у вирішенні визначених завдань.

Таким чином, наукові концепції, висновки та результати, викладені у дисертації Доденко І. В., мають відповідну теоретичну, методологічну та емпіричну обґрунтованість, визнані за достовірні.

Наукова новизна одержаних результатів. Отримані результати дослідження, які представлені у дисертації Доденко І. В., відзначаються відповідним рівнем наукової новизни та важливістю для практики. Ці результати не лише можуть використовуватися в процесі оновлення законодавства у сфері інвестування в авіаційні перевезення, але і мають значення для розвитку наукової бази в галузі господарсько-правової науки в Україні.

Дисертація являє собою оригінальне та комплексне дослідження актуальної теми в правовій науці України. Формулювання положень, які містяться в рукописі (стор. 14-19), виявляються не лише точно сформульованими, але й відзначаються новизною та обґрунтованою структурованістю, що підкреслюється термінами "уперше", "удосконалено", "набули подальшого розвитку". Зокрема, особлива увага приділена аналізу та обґрунтуванню актуальності теми у контексті сучасних викликів правового середовища України. В цілому, результати дослідження виявляють наукову та теоретичну значущість, що сприяє розширенню знань у галузі авіаційного права.

1. Привертає до себе увагу детальне дослідження категорії "післявоєнне відновлення" та її аналоги, що зустрічаються у науковій літературі та нормативних джерелах (ст. 81). Авторка надає таке бачення цієї категорії - "це набір заходів та інструментів, спрямованих на політичне, економічне, інфраструктурне і соціальне відновлення суспільства. Підходить до післявоєнної реконструкції є "об'єктом конструювання", і тому важливо розглядати їх як конкретний підхід, напрям або набір засобів для досягнення поліпшення і розвитку".

2. Заслугує підтримки висновки дисертантки щодо розуміння тенденцій післявоєнного відновлення через історичний аналіз успішних проєктів на прикладі Ізраїлю і Боснії та Герцоговини. Беручи до уваги цей досвід автором було запропоновано "план післявоєнного відновлення, який зосереджується на розвитку та оновленні інфраструктури ... аеропорту для

залучення міжнародних перевізників та інвестування в галузь авіаперевезень” (ст. 91)

3. Слід підтримати ідею, що “відновлення авіаційних перевезень та їх ефективне функціонування – це самостійний інституціоналізований об’єкт економічної політики, що включає в себе комплекс таких її напрямів: транспортна, інвестиційна та торгівельна політика, а також являє собою окремий інститут господарсько-правового регулювання з огляду на складне співвідношення актуальних приватних та публічних господарських інтересів” (ст. 15, 64).

4. Важливе наукове значення має запропоноване авторкою визначення «*Підприємницької діяльності з авіаційних (повітряних) перевезень*», де остання являє особливий вид господарської діяльності, що здійснюється авіаперевізником як спеціальним суб’єктом господарювання, що отримав дозвіл у встановленому законом порядку, на власний ризик з метою задоволення суспільно важливих потреб у перевезеннях, і кінцевим результатом – отримання прибутку” (ст. 104).

5. Особливе наукове і практичне значення має висновок про застосування механізмів саморегулювального впливу на сферу авіаперевезень. Авторка наголошує: “регулювання внутрішньогосподарських відносин в сфері авіаперевезень полягає у застосуванні засобу саморегулювання через встановлення правил здійснення такої діяльності” (ст.125).

6. Обґрунтованою видається позиція про необхідність застосування механізмів спеціального правового режиму у повоєнному відновленні. Погоджуємося, що: “основною пропозицією є утворення спеціальних економічних зон на території держави, де буде проходити відбудова інфраструктурних об’єктів” (ст.127).

Дисертаційна робота містить й інші положення новизни, що представляють теоретичну та практичну цінність.

Повнота викладу одержаних результатів. Джерельна база дисертації налічує 80 найменувань, з них 7 – джерела іноземними мовами.

Ключові наукові результати та практичні висновки дисертаційної роботи були викладені в десяти індивідуальних публікаціях авторки, зокрема у чотирьох статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, одна з яких – у зарубіжних періодичних виданнях, та тезах шістьох доповідей на наукових та науково-практичних конференціях. Повнота

викладу результатів дисертації відповідає встановленим вимогам і свідчить про достатній та належний рівень апробації отриманих результатів.

Зауваження та дискусійні положення дисертації. Враховуючи внесок Ірини Доденко у формування правових засад інвестування в повітряні перевезення та зважаючи на наукову новизну отриманих результатів, вважаємо за доцільне звернутися до окремих аспектів дисертації та висловити конструктивні зауваження та пропозиції.

1. Недостатньо обґрунтована позиція авторки щодо необхідності “гібридизації” предмету господарського права (с. 85, 163, 168-169). Наука господарського права в своїй природі містить “синтезуючий” компонент - поєднання приватного і публічного інтересу, майнового і організаційного елементу, що повною мірою охоплює сферу регулювання авіатранспортного підприємництва.

2. Потребує конкретизації позиція авторки щодо застосування спеціального правового режиму до регулювання відновлення авіап перевезень у повоєнний період. В роботі згадується як створення спеціальних економічних зон (ст. 127) так і спеціальний режим у державних закупівлях (ст.128), однак не надається пропозицій щодо структури і механізму дії цих засобів регуляторного впливу, що на нашу думку може спричинити високу корупційну складову.

3. Вимагає більшої ретельності теза про те, “що інвестиційні договори найбільш відповідають способам (засобам) інвестування (в підприємницьку діяльність з авіап перевезень) як процесу, адже ставлять на меті досягнення соціального результату, а кінцевою метою – отримання прибутку” (ст. 137). Адже такий підхід може бути застосований до будь-якої підприємницької діяльності, а не відображає специфіки предмета дослідження.

Однак виражені зауваження є наслідком складності та багатоаспектності обраної теми авторкою і не мають суттєвого впливу на позитивне оцінювання дисертаційної роботи І. В. Доденко. Рецензована праця є самостійним, цілісним науковим дослідженням, в якому представлені нові, науково обґрунтовані результати, що взаємодіють між собою для вирішення конкретної проблеми в галузі господарського права. Зміст дисертації відповідає профілю спеціальності 081 – «Право».

Загальний висновок. Дисертаційна робота продемонструвала високий теоретичний рівень. Матеріал у дисертації викладено логічно та послідовно, а всі висновки мають відповідну та достатню теоретичну аргументацію, є методологічно обґрунтованими. У контексті свого змісту

та спрямованості дослідження, дисертаційна праця І. В. Доденко відповідає обраній нею спеціальності 081 – «Право». Робота успішно пройшла етап апробації. Дисертація є самостійною та завершеною, а в оформленні вона відповідає встановленим стандартам.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Доденко Ірини Володимирівни на тему «Правове регулювання інвестування авіаційних (повітряних) перевезень», яка подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

Рецензентка:

**Кандидатка юридичних
наук, доцентка кафедри
господарського права
Національного
юридичного
університету
імені Ярослава Мудрого**

Лариса Крупа

